

Этымалагічная класіфікацыя гомельскага іменаслову другой паловы XX стагоддзя

Т. А. КАРНІЁўСКАЯ

Мэтай нашага артыкула з’яўляецца вызначэнне этымалогіі адзінак гомельскага іменаслову II паловы XX стагоддзя. З генетычнага пункту погляду гомельскі іменаслоў, як і беларускі, падзяляецца на дзве вялікія групы: славянскія імёны і запазычаныя, прычым апошнія складаюць больш значную частку антрапанімікону. Кола іншамоўных онімаў у беларускім іменаслове паступова пашыраецца, папаўняючыся адзінкамі антрапаніміконаў розных краін. Крыніцы запазычвання ўласных імёнаў бязмежныя. У кожную мову “могуць запазычвацца асабовыя імёны ўсіх моў і ўсіх краін зямнога шара” [1, с. 29]. Па гэтай прычыне асабовыя імёны належаць да т. зв. міжнароднай лексікі і пераходзяць з мовы ў мову ў той жа ці амаль той жа форме, у якой узніклі і ўжываліся першапачаткова. Таму этымалагічны склад асабовых імёнаў любой мовы вельмі разнастайны. Акрамя сучасных формаў онімаў розных моў, у любым іменаслове адзначаюцца формы папярэдніх эпох.

У якой бы мове імя ні ўжывалася, кожны раз яно будзе “фактам дадзенай мовы, прычым імёны як факты дадзенай мовы могуць быць у рознай ступені засвоенымі гэтай мовай” [1, с. 31]. Асноўнай праблемай у такіх умовах становіцца вызначэнне спрадвечных і запазычаных онімаў у пэўным іменаслове. Розніца паміж аўтахтоннымі і запазычанымі імёнамі, па меркаванні многіх даследчыкаў (у прыватнасці, А.В. Суперанскай), заключаецца ў рознасці адносін онімаў да апелятыўнай лексікі дадзенай мовы: аўтахтоннае імя “павінна быць замацавана апелятыўнай лексэмай. Калі яна ў дадзенай мове знікла, пажадана яе ўзнаўленне альбо хаця б пацверджэнне факта яе былога існавання...” [2, с. 361].

Што тычыцца вызначэння паходжання імя ва ўсходнеславянскіх мовах, то антрапонім можа быць прызнаны славянскім, калі “можна даказаць перасячэнне фанетычных, словаўтваральных (фармантных) і ізасемантычных (“матывуючых”) мадэляў яго ўтварэння” [2, с. 361]. Аднак нават такая пазіцыя з пункту погляду гістарычных змен не можа быць поўнасьцю правільнай. Справа ў тым, што пэўная група іншамоўных онімаў настолькі даўно ўваходзіць у славянскі іменаслоў, што адзінкі гэтай групы сталі ўспрымацца ў якасці рускіх (напрыклад, *Андрэй, Іван, Дар’я, Марыя*).

А.В. Суперанская сярод найбольш важных адметнасцей запазычанага імя на сінхронным узроўні адзначае наступныя:

- 1) імя не ўтрымлівае сэнсавай інфармацыі;
- 2) яно не адпавядае якім-небудзь апелятывам дадзенай мовы;
- 3) яно фанетычна адрозніваецца ад слоў дадзенай мовы;
- 4) яно адрозніваецца марфалагічнай структурай ад слоў дадзенай мовы [2, с. 365].

Гэтай пазіцыі мы прытрымліваліся ў нашым даследаванні пры вызначэнні генетычнай сутнасці уласных імёнаў гомельскага іменаслову. Шматлікія варыянты і скарачэнні, як унутрымоўныя, так і міжмоўныя (напрыклад, *Жанна, Яна, Джанета*), былі зведзены намі да першаснай формы (*Іаанна*) і менавіта па гэтай форме і вызначаецца паходжанне імя (у дадзеным выпадку, старажытнаўрэйскае). Раўнапраўныя варыянты падаюцца пад нумарамі, пры разглядзе адпаведны нумар пішацца ў дужках. Недастаткова пацверджаныя версіі падаюцца з умовай магчымасці.

Такім чынам, гомельскі антрапанімікон падзелены намі на дзве вялікія групы: славянскія і неславянскія імёны. Разгляд неславянскіх імёнаў зроблены згодна з класіфікацыяй моў свету, таму што ў іменаслове сучаснага перыяду развіцця з’явілася шмат новых онімаў, якія

знаходзяцца па-за межамі прынятай класіфікацыі “старажытныя – новыя імёны (варыянты)”. Варыянты імёнаў, па магчымасці, зведзены да першаснай формы. Пры наяўнасці некалькіх версій паходжання падаецца альбо найбольш распаўсюджаная і абгрунтаваная, альбо некалькі раўнапраўных меркаванняў. Этымалогія імёнаў выкладаецца згодна з наступнымі крыніцамі: “Справочник личных имён народов РСФСР” пад рэд. А.В. Суперанскай [3], “Слоўнік-даведнік асабовых імён” А.А. Станкевіч, Н.І. Фраловай [4], “Беларускія ўласныя імёны: Беларуская антрапаніміка і тапаніміка” В.В. Шура [5].

Імёны славянскага паходжання

У гомельскім іменаслове, як і ў антрапонімных сістэмах іншых беларускіх рэгіёнаў, славянскія імёны складаюць невялікую групу. Большасць з іх у актыўным іменаслове не валодае вялікай папулярнасцю.

Сярод славянскіх мужчынскіх імёнаў адзначым даволі значную колькасць адзінак, якія характэрныя для многіх славянскіх моў (як усходнеславянскіх, так і заходне- і паўднёваславянскіх). Структурна сярод такіх онімаў вылучаюцца імёны-калькі (*Багдан*), скарачэнні (*Барыс*), простыя імёны (*Вадзім, Мілан*) і даволі значная колькасць складаных онімаў (*Багуслаў, Браніслаў, Вячаслаў, Мсціслаў, Радзіслаў, Расціслаў, Ратмір, Святаслаў, Станіслаў, Таміслаў, Уладзімір, Уладзіслаў, Уласціслаў, Усевалад, Яраслаў*). Сустрэкаецца пэўная колькасць складаных заходнеславянскіх імёнаў: польскіх (*Здзіслаў, Часлаў*), чэшскіх (*Вацлаў*). Імя *Станіслаў* ужываецца і ў скарачонай форме *Стас*, псеўдалітоўскі онім *Уладас* (правільна *Валдас*) таксама ўзыходзіць да славянскага іменнага фарманта *улад* (*влад, валод*).

Склад жаночых імёнаў славянскага паходжання больш разнастайны. Сярод онімаў, якія могуць быць ўласцівымі многім славянскім мовам, сустрэкаюцца імёны-калькі (*Бажэна, Вера, Любоў, Надзея*), простыя онімы (*Зарына, Лада, Мілана, Мілена, Рада, Святлана, Таміла, Улада*), складаныя (*Весціслава, Людміла, Міраслава, Радміла, Станіслава, Уладзіслава, Яраслава*), нават адно імя па бацьку ў якасці асабовага імя (*Яраслаўна*). А.В. Суперанская адзначае, што “ў сувязі з тым, што ў сучаснай мове імя па бацьку ад імёнаў, якія заканчваюцца на *-слаў*, утвараюцца як *Яраслававіч, Ізяслававіч*, былое прызванне па бацьку жонкі князя северага Ігара Святаславіча (так!) *Яраслаўна* не ўспрымаецца як імя па бацьку” [6, с. 74]. Даследчыца піша, што на сённяшні дзень ёй вядомы некалькі выпадкаў рэгістрацыі такога антрапоніма ў якасці жаночага імя [6, с. 74]. У жаночым іменаслове сустрэкаецца пэўная колькасць заходнеславянскіх онімаў: польскіх (*Ванда (2), Гражына, Данута*), чэшскіх (*Дана (1)*). Адзначаюцца адзінкі паўднёваславянскага іменаслову, у асноўным, балгарскія (*Злата, Сіяна, Сняжана, Славяна, Цвятана*). У якасці асобных імёнаў сустрэкаюцца і некаторыя часткі складаных онімаў – *Лана, Слава*.

Такім чынам, можна сказаць, што славянская частка гомельскага іменаслову даволі абмежаваная. Жаночыя імёны структурна і генетычна больш разнастайныя, чым мужчынскія. Адзначаюцца як даўно вядомыя славянскія імёны (*Барыс, Уладзімір, Надзея, Святлана*), так і новыя, якія вызначаюцца адзінкавым ужываннем (*Здзіслаў, Уласціслаў; Весціслава, Сіяна, Цвятана*).

Імёны неславянскага паходжання

Імёны неславянскага паходжання складаюць у гомельскім іменаслове вялікую групу. Сустрэкаюцца як імёны старажытных – старажытнагрэчаскай, лацінскай, старажытнаўрэйскай (такіх імёнаў большасць), так і онімы сучасных моў – балтыйскіх, новаўрэйскай, арабскай і інш.

У мужчынскім іменаслове найбольш значную групу імёнаў утвараюць старажытнагрэчаскія: *Аляксандр, Аляксей, Анатолій, Андрэй, Аркадзій, Арсен, Арсеній, Арцёмій, Арцём, Арыстарх, Арыян, Астэры, Аўдзей (2), Аўсей, Афанасій, Васілій, Гардзей, Генадзій, Георгій, Дзмітрый, Дзямід, Дзяніс, Зіновій, Ігнат, Ігнаці, Іларыён, Іраклій, Карп, Кірыла, Кузьма, Леанід, Леў, Макара, Мікалай, Мікіта, Пётр, Прохар, Радзівон, Рыгор, Севасцыян, Сцяпан, Тарас, Фёдар, Філіп, Фядос, Хрысціян, Цімафей, Ціхан, Яўгеній, Яфім*. Многія з

гэтых імёнаў маюць варыянты. Так, імя *Андрэй* сустракаецца ў балтыйскіх варыянтах *Андрус* (літоўск.), *Андрыс* (латышск.), онім *Сцяпан* мае адпаведнік *Стафан*, якія можа лічыцца альбо заходняй, альбо праваслаўнай кананічнай формай, імя *Георгій* адзначаецца ў славянскіх варыянтах *Юрый*, *Ягор*, онім *Хрысціян* мае заходнееўрапейскія варыянты *Крысціян*, *Крэсціян*. Ужываюцца імёны *Астан* – размоўны славянскі варыянт імя Еўстафій, *Патрык* – заходні варыянт імя Патрыкей.

Другую па значнасці групу мужчынскіх онімаў складаюць лацінскія імёны: *Адрыян*, *Антон*, *Валянцін*, *Валерый*, *Валяр’ян*, *Вікенцій*, *Віктар*, *Вікторый*, *Віталій*, *Герман*, *Канстанцін*, *Клімент*, *Кліменцій*, *Люкас*, *Мадэст*, *Максім*, *Марк*, *Марс*, *Марцін*, *Павел*, *Раман*, *Рэм (1)*, *Рэнат*, *Сергій*, *Спартак*, *Сяргей*, *Фелікс*, *Юлій*, *Юльян*. Большасць гэтых імёнаў таксама мае варыянты ва ўжыванні. Імя *Адрыян* сустракаецца ва ўсходнеславянскай форме *Андрьян*. Пэўная колькасць імёнаў адзначаецца толькі ў варыянтах. Імя *Фрэнц* мае першасную форму *Флор*, онімы *Францішак* (бел., чэшск.), *Франц* (нямецк.) узыходзяць да імя Францыск, імя *Эміль* (франц.) паходзіць ад оніма Емяльян, літоўскі онім *Раландас* узыходзіць да формы *Раланд*.

Даволі значную групу складаюць старажытнаўрэйскія онімы. Яны адзначаюцца як у поўнай (кананічнай) форме: *Аведзік*, *Аўдзей (1)*, *Аўраам*, *Веньямін*, *Давід*, *Дан*, *Данііл*, *Елісей*, *Іаан*, *Ізраіль*, *Іосіф*, *Ісак*, *Мацвей*, *Міхаіл*, *Натан*, *Навум*, *Рафал*, *Саламон*, *Самуіл*, *Серафім*, *Фадзей*, так і размоўнай: *Абрам*, *Арон*, *Гаўрыла*, *Даніл*, *Даніла*, *Захар*, *Зяма*, *Іван*, *Ілья*, *Ісай*, *Лазар*, *Матус*, *Назар*, *Рубін*, *Сахна*, *Сямён*, *Якаў*. Асаблівасцю гэтай групы стала тое, што некаторыя імёны далі вялікую колькасць разнастайных варыянтаў. Імя *Іван* (кананічная форма *Іаан*) сустракаецца ў варыянтах *Ян* (зах.-слав.), *Янаш* (польск.), *Жан* (франц.), імя *Данііл* мае размоўныя формы *Даніла*, *Даніл*, французскі варыянт *Даніэль*, імя *Іосіф* адзначаецца ў польскім варыянце *Юзаф*. Вядомае яўрэйскае імя *Маісей* і яго размоўная форма *Майсей* мае старажытнаегіпецкае паходжанне.

У мужчынскі іменаслоў уваходзіць невялікая група германскіх онімаў: *Адольф*, *Альберт*, *Арман*, *Гарый*, *Генрых*, *Глеб*, *Ізольд*, *Леанард*, *Райн*, *Роберт*, *Рычард*, *Эдгар*, *Эдуард*, *Эрнест*, *Эрык*, сярод якіх асобнай падгрупай вылучаюцца скандынаўскія онімы *Алег*, *Ігар*. Імя *Эдуард* мае заходні фанетычны варыянт *Эдвард*, онім *Адольф* адзначаны ў скарочанай форме *Адзік*. Адзінае кельцкае імя *Артур* мае і літоўскі адпаведнік *Артурас*. Няма дакладнага вызначэння германскага паходжання імя *Глеб*. Магчыма, што запазычанае імя ў славянскім асяроддзі набыло іншую этымалогію і стала лічыцца славянскім.

Сярод імёнаў сучасных моў адзначаем невялікую колькасць онімаў наступных груп моў: балтыйскай – літоўскія *Арвідас*, *Вітаўтас*, іранскай – асецінскае *Алан*, персідскія *Рустам*, *Рустан*, германскай – новаўрэйскія *Бінцыян*, *Золік*, *Лейба*, *Мотэль*, індыйскай – цыганскія *Вартан*, *Забар*. Вялікую групу складаюць арабскія імёны: *Азім*, *Амар*, *Амары*, *Арыф*, *Джамал*, *Заўдат*, *Ільяс*, *Карым*, *Магамед*, *Мірсамір*, *Мурат*, *Мухамада*, *Раміз*, *Руслан*, *Рынат*, *Сабір*, *Саід*, *Самір*, *Сатар*, *Сурэн*, *Хан*, *Шэрхан*, *Эмір*. Значная колькасць онімаў мае цюркскае паходжанне: *Айдар*, *Аскар*, *Аскер*, *Асман*, *Атар*, *Жумабай* (казахскае), *Рузмет*, *Тэймур*, *Цімур*, *Цімуржан*, *Чынгіз*, *Эльдар*. Сустракаецца пэўная колькасць мангольскіх імёнаў – калмыцкае *Джал*; іберыйска-каўказскіх – грузінскія *Ліван*, *Чаідура*. У апошнія дзесяцігоддзе ХХ стагоддзя ў гомельскім іменаслове сталі адзначацца і імёны Паўднёва-Заходняй Азіі, да якіх адносяцца, у прыватнасці, в’етнамскія імёны *Дык*, *Туан*, *Тыен*.

У мужчынскім іменаслове адзначаюцца імёны, якія былі створаны пасля рэвалюцыйных падзей, такія онімы называюцца новымі. У гомельскім антрапаніміконе сустракаюцца імёны *Вілен*, *Кім*, *Марат*, *Рэм (2)*, *Уладлен*. Імёны *Вілен*, *Уладлен* паходзяць з антрапонімай формулы “Уладзімір Ільіч Ленін”, онім *Марат*, арабскі па паходжанні, узыходзіць да імя французскага рэвалюцыянера, імёны *Кім*, *Рэм (2)* уяўляюць сабой абрэвіятуры агульнай лексікі рэвалюцыйнай тэматыкі. Адзначаецца такое імя, як *Рэкард*, яно характарызуецца адзінкавым ужываннем. Магчыма, онім паходзіць ад германскага імя Рычард (заходнія варыянты Рышар, Рэшар, Рыкарда), аднак дакладна паходжанне оніма не выяўлена.

У структурным аспекце вылучаецца група падвойных імёнаў. Усе яны маюць неславянскае паходжанне. Імёны *Дыез Ань*, *Тхен Лонг*, *Хаанг Ха* адносяцца да в’етнамскіх, онім

Жасе Марыяна належыць прадстаўніку Афрыкі, прычым паходжанне першай часткі оніма не выяўлена, а другая частка мае заходнееўрапейскае паходжанне (раманскія мовы), імёны *Музафар Шах*, *Расул-Руслан* адносяцца да арабскіх.

З пазіцыі паходжання жаночы іменаслоў горада Гомеля падобны да мужчынскага. Самую вялікую групу складаюць імёны старажытнагрэчаскага паходжання: *Ала*, *Алена*, *Алімпіяда*, *Аляксандра*, *Ангеліна*, *Анфіса*, *Арыяна*, *Барвара*, *Васіліса*, *Вераніка*, *Галіна*, *Дора*, *Зінаіда*, *Зоя*, *Іда (1)*, *Іраіда*, *Ірына*, *Ія*, *Кацярына*, *Кіра (1)*, *Ксанта*, *Ксенія*, *Ларыса*, *Лідзія*, *Лявона*, *Маргарыта*, *Мая (1)*, *Муза*, *Настасся*, *Ніна (1)*, *Раіса (1)*, *Сафія*, *Соф'я*, *Таіса*, *Таісія*, *Таццяна*, *Тэрэза*, *Фаіна*, *Хрысціна*, *Элеанора (2)*, *Яўгенія*. Сістэма варыянтаў гэтых імёнаў даволі разнастайная. Імя *Аляксандра* мае ўсходнеславянскія адпаведнікі *Алеся* (бел.), *[Олеся]*, *Леся* (укр.). Разнастайнасцю варыянтаў вызначаецца імя *[Елена]*, яно мае усходнеславянскія адпаведнікі *Алена* (бел.), *Алёна* (бел., рус.), польскі варыянт *Гелена*, венгерскую форму *Ілона*, англійскія варыянт *Нэлі*, *Эліна*. Онім *Ксенія* мае не менш папулярны ўсходнеславянскі адпаведнік *Аксана*, імя *Ірына* сустракаецца ў размоўнай форме *Арына* і французскім варыянце *Ірэн*, онім *Барвара* адзначаецца ў заходнім фанетычным варыянце *Барбара* і скарачанай форме ад яго *Бася*, імя *Хрысціна* мае два адпаведнікі – папулярны *Крысціна* і адзінкавы *Крэсціна*, онім *Ангеліна* адзначаецца ў формах *Анжэліка*, *Анжэла*, онім *Кацярына* ўжываецца ў англійскім варыянце *Кэтрын*, онім *Ніна* мае грузінскі адпаведнік *Ніно*, а імя *Васіліса* – рускі словаўтваральны варыянт *Васіліна*. Многія імёны ўжываюцца ў скарачанай форме. Да такіх адносяцца *Рыта* (з *Маргарыта*), *Сандра* (з *Аляксандра*), *Гея* (з *Яўгенія*), *Санта* (з Хрысанта). Апошняе імя можа мець і лацінскае паходжанне (*santa* ‘святая’). Імя *Дарына* можа ўзыходзіць як да імя *Дора*, так і да оніма Тэадора (Феадора). Магчыма, што імя *Севіль* паходзіць ад грэч. *сівіла* (прарочыца).

Лацінскае паходжанне маюць імёны: *Альбіна*, *Альміна*, *Антаніна*, *Аўгуціна*, *Бэла (1)*, *Валерыя*, *Валянціна*, *Венера*, *Веста*, *Віёла*, *Вікторыя*, *Вірджынія*, *Віта (2)*, *Віталіна*, *Віталія*, *Даната*, *Дыяна*, *Каміла*, *Капіталіна*, *Караліна*, *Карына*, *Клара*, *Клаўдзія*, *Лаура*, *Ліліяна*, *Марына*, *Міранда*, *Наталля*, *Наталія*, *Нона*, *Паўліна*, *Роза*, *Рэгіна*, *Рэната (2)*, *Сабіна*, *Стэла*, *Ульяна*, *Эмілія*, *Юлія*, *Юльяна*. Яны таксама вызначаюцца разгалінаванай сістэмай варыянтаў. Імя *Валянціна* адзначаецца ў форме *Аляўціна*, онім *Роза* мае польскі адпаведнік *Ружэна*, заходнія варыянты *Разалія*, *Разарыя*, імя *Юлія* – заходні варыянт *Джэўльета*, онім *Віталіна* мае рускі словаўтваральны варыянт *Віталіка*, онім *Віёла* адзначаецца ў заходніх варыянтах *Віялета*, *Іаланта*, імя *Паўліна* мае папулярны французскі адпаведнік *Паліна*, імя *Дыяна* адзначаецца ў англійскім варыянце *Даяна*, у скарачанай форме *Дзіна* (адна з версій). Імя *Лілія*, магчыма, паходзіць ад аднаго з лацінскіх імёнаў, яно адзначаецца і ў скарачанай форме *Ліля*. Імя *Лаліта*, па адной з версій, паходзіць ад оніма Юліта, а імя *Рыма* ўзыходзіць да оніма Рамана.

Старажытнаўрэйскія імёны сустракаюцца, у асноўным, у поўнай форме: *Ада*, *Ганна*, *Ева (1)*, *Іаанна*, *Лізавета*, *Лія*, *Марыя*, *Няхама*, *Серафіма*, *Сусанна*, *Тамара*, *Хана*, *Хая*, *Элеанора (1)*, хаця некаторыя онімы ўжываюцца ў размоўным варыянце: *Ільяна*, *Рыва*, *Сіма*, *Хася*. Імёны гэтай групы далі самую вялікую колькасць варыянтаў, якія з’яўляюцца афіцыйнымі імёнамі ў нашым іменаслове. Імя *Івана* (кананічная форма *Іаанна*) мае заходні адпаведнік *Жаніна*, французскія варыянты *Жанета*, *Жанна*, англійскі *Джанета*, славянскія формы *Ванда (1)*, *Яна*, *Яніна*. Імя *Ганна* мае заходні варыянт *Аніта*, французскі адпаведнік *Анета*. Онім *Элеанора* даў варыянты *Ізабела*, *Эліна*, *Эла*, *Леанора*, імя *Ева* ўжываецца паралельна з формай *Эвяліна*, оніму *Марыя* адпавядае варыянт *Марыэта*, імя *Сусанна* сустракаецца ў французскай фанетычнай форме *Сюзанна*, а імя *Тамара* – у грузінскім варыянце *Тамрыко*. Да першасных старажытнаўрэйскіх формаў узыходзяць заходнія імёны *Габрыэла* (бел. разм. *Габрэля*), *Даніэла*, *Джэсіка*. Трэба адзначыць, што старажытнаўрэйскія онімы і іх варыянты займаюць даволі значнае месца ў гомельскім (беларускім, усходнеславянскім іменаслове), некаторыя з такіх імёнаў лічацца тыпова рускімі (славянскімі) (*Даніла*, *Іван*, *Ганна*, *Марыя*) і маюць вялікую колькасць разнастайных афіцыйных і неафіцыйных варыянтаў [7].

У жаночым іменаслове адзначаецца і невялікая колькасць імёнаў германскага паходжання: *Адаліна*, *Берта*, *Мальвіна*, *Мінна*, *Фрыда*, *Эльвіра*. У гэтую ж групу ўваходзяць ста-

ражытнаанглійскія онімы *Ізолда, Эдзіта*, скандынаўскае *Вольга*. Імёны *Івета, Луіза, Ядвіга* таксама маюць першасныя германскія формы, як і скарачэнні *Іда (2), Інга, Эма*.

Сярод астатніх імёнаў, якія вызначаюцца індаеўрапейскім паходжаннем, адзначым онімы наступных моўных груп – балтыйскай – літоўскае *Сваюнэ*, іранскай – асечінскае *Земфіра*, персідскія *Дар’я, Дарыя, Эсфір*, індыйскае імя *Мая* (адна з версій паходжання), цыганскае *Раміна*, армянскае *Анман*, новаяўрэйскія імёны *Бейля, Зелда, Мера*, іспанскія імёны *Інеса, Лаліта (1)*.

Асобнай групай стаяць арабскія імёны, колькасць якіх у гомельскім іменаслове апошнім часам значна павялічылася: *Аза, Айна, Айнур, Айсен, Айша, Джаміля, Дзіна (2), Зейнаб, Зульфія, Ірада, Лейла, Наіля, Раіса (2), Руслана, Саіда, Фаціма*. Арабскае паходжанне мае балгарскае імя *Ясенія*. Адзначаецца пэўная колькасць цюркскіх онімаў: *Айнур, Арзу, Асмік, Гульнар, Гульнара, Рыната, Сайха, Седа, Сеўда, Эльміра*. Да гэтай групы прымыкаюць імёны, якія сустракаюцца ў іменаслове некаторых народаў: казахскае *Жумагул*, узбекскія *Нігіна, Нігора*. Адзначаецца і адно імя іберыйска-каўказскай моўнай групы – грузінскае *Даціко*, якое, магчыма, паходзіць ад індаеўрапейскіх імёнаў з асновай *дар-, дат-* (тыпу Ніно, Тамрыко).

У жаночым іменаслове сустракаюцца некаторыя формы вядомых імёнаў, якія вызначаюцца недакладнасцю напісання, нявызначанасцю паходжання. Да першай катэгорыі адносяцца онімы *Ілонна, [Иннеса], Інэса, Неля, Нэла, Нэля, Рыгіна*. Правільныя формы такіх імёнаў даволі лёгка вызначыць. Паходжанне онімаў другой катэгорыі вызначыць складана. Могучь існаваць толькі версіі з’яўлення такіх імёнаў. Так, імя *Сяяна*, магчыма, з’яўляецца граматычным варыянтам оніма *Сіяна* са змяшчэннем значэння да слова *сеяць*, імя *Леана* можа быць варыянтам оніма *Лявона (Леона)* ці імя *Ліяна*, онім *Янна* ўяўляе сабой гібрид імёнаў *Ганна* і *Яна*. Паходжанне такога жаночага імя, як *Наіна* (першапачатковы варыянт Ноина), А.В. Суперанская звязвае з памылковым напісаннем імя *Нонна* ў царкоўных кнігах пры перапісанні [8, с. 89]. Імя *Дзінаіда* адносіцца да новых імёнаў змешанага тыпу, г. зн. такіх, якія ўтрымліваюць у сваім складзе падобныя да іменных асновы [6, с. 71].

Асаблівасцю жаночага іменаслову з’яўляецца вялікая колькасць онімаў, якія паводле сваёй структурна-генетычнай характарыстыкі вызначаюцца як імёны-скарачэнні. Такія імёны часцей за ўсё маюць некалькі першасных формаў з аднолькавым фармантам, які і з’яўляецца асобнай іменнай формай. Імя *Аліна*, напрыклад, можа ўзыходзіць да онімаў з канцавым фармантам –*аліна* (тыпу *Адаліна*), імя *Аліса* пайшло ад онімаў *Каліса, Каліста* і пад., онім *Ася* мае першапачатковыя формы *Ганна, Настасся*. Да групы скарачэнняў адносяцца імёны *Бэла (2)* (ад онімаў тыпу *Ізабела*), *Іна (Галіна, Кацярына)*, *Лёля (Алена, Вольга)*, *Ліна (Капіталіна)*, *Ляна (Алена, Ліліяна)*, *Мара (Марыя, Маргарыта)*. Ёсць версія, што імя *Іна* адносіцца да старажытнагрэчаскіх. Магчыма, што ёсць грэчаскі адпаведнік-апелятыў, але пры яго пошуку даследчыкі прыводзяць настолькі розныя версіі, што мы вырашылі лічыць гэтае імя скарачэннем.

Адзначаецца і пэўная колькасць т. зв. новых імёнаў. Онімы *Вілена, Уладлена* ўзыходзяць да антрапонімаў, а вось імёны *Аніліна, Маіна, Паэма, Рэма, Рэната (1), Электрына, Эліта, Эра* – да агульнай лексікі у поўнай форме ці складанаскарачанай. Некаторыя з гэтых імёнаў (*Вілена, Рэма, Рэната (1), Уладлена*) паходзяць ад мужчынскіх адпаведнікаў. Імя *Ордзія*, магчыма, з’яўляецца варыянтам імя *Гордзія* ж. да *Гардзей* (зах. варыянт тыпу *Гартэнзія – Артэнзія (Ортензія)*).

Падвойныя імёны жаночага іменаслову маюць в’етнамскае паходжанне – *Нгок Май, Тхі Тулет*, грэчаскае – *Ксенія-Кацярына*, альбо змешанае. Да апошніх адносяцца імёны *Крысціна-Юзефа*, якое складаецца з грэчаскага імя і польскага варыянта старажытнаўрэйскага оніма, імя прадстаўніцы Афрыкі *Белінда Елвіна* падзяляецца на дзве часткі, першая з якіх вызначае англійскае паходжанне, а другі элемент, магчыма, мае дачыненне да мясцовых моў Гвінеі, імя *Элеанора Ларэн* мае ў сваім складзе старажытнаўрэйскае імя і заходні онім лацінскага паходжання.

Такім чынам, гомельскі іменаслоў складаецца, у асноўным, з імёнаў, якія маюць старажытнагрэчаскае, лацінскае і старажытнаўрэйскае паходжанне. На асвоенасць такіх онімаў беларускай мовай і грамадствам паказвае вялікая колькасць варыянтаў, якія зарэгістраваны ў

якасці афіцыйных формаў. Вызначальнай рысай жаночага іменаслову з'яўляецца значная колькасць скарачэнняў, якія ўжываюцца ў якасці самастойных онімаў. Генетычная характарыстыка гомельскага іменаслову пашыраецца з кожным дзесяцігоддзем, таму што ў яе ўключаюцца ўсё новыя адзінкі. Асабліва гэта тычыцца арабскіх і цюркскіх онімаў, а таксама заходнеўрапейскіх варыянтаў вядомых славянскаму антрапанімікону імёнаў. У сувязі з такім становішчам абгрунтаваным становіцца вызначэнне паходжання імя па першаснай форме з вылучэннем разнастайных варыянтаў гэтага оніма, а таксама класіфікацыя імёнаў з пункту погляду моўнай прыналежнасці і структурных асаблівасцей.

Abstract. The paper considers etymological classification of the personal names of Gomel of the second half of the 20th century.

Літаратура

- 1 Суперанская, А.В. Ударение в собственных именах в современном русском языке [Текст] / А.В. Суперанская. – М.: Наука, 1966. – 360 с.
- 2 Суперанская, А.В. Обзор ответов на анкету о славянских именах в иноязычном окружении [Текст] // Перспективы развития славянской ономастики: сб. статей. – М.: Наука, 1980. – С. 360 – 368.
- 3 Справочник личных имён народов РСФСР [Словарь]. – 4-е изд., стер. / под ред. А.В. Суперанской (отв. ред.), Ю.М. Гусева. – М., Рус. яз., 1989. – 656 с.
- 4 Станкевіч, А.А. Слоўнік-даведнік асабовых імён [Слоўнік]: навук. выд. / А.А. Станкевіч, Н.И. Фралова. – Гомель: РНВУП “Ратон”, 2001. – 236 с.
- 5 Шур, В.В. Беларускія ўласныя імёны: Беларуская антрапаніміка і тапаніміка [Тэкст]: дапаможнік для настаўнікаў / В.В. Шур. – Мн: Маст. літ., 1998. – 239 с.
- 6 Суперанская, А.В. Структура имени собственного. Фонология и морфология [Текст] / А.В. Суперанская. – М. Наука, 1969. – 257 с.
- 7 Карніеўская, Т.А. Месца старажытнаўрэйскіх онімаў ва ўсходнеславянскім іменаслове [Тэкст] // VII Навуковыя чытанні, прысвечаныя С. Некрашэвічу: міжнародная навуковая канферэнцыя (27 мая 2005 г.), рэдкал.: А.А. Станкевіч і інш. / М-ва адукац. РБ, ГДУ імя Ф. Скарыны (НДІ гісторыі і культуры ўсходнеславянскіх народаў) – Гомель: ГДУ імя Ф. Скарыны, 2005. – С. 86 – 89.
- 8 Суперанская, А.В. К вопросу о кодификации личных имён [Текст] // Ономастика и грамматика: сб. статей. – М.: Наука, 1981. – С. 74 – 98.